

A RÁDIO SZEREPE A MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁSBAN

Révész Lászlóné

A XX. század egyik legnagyobb vívmánya a rádió. Az ember társává szegődött, kora reggeltől késő éjszakáig vele van, sőt - hála a tranzisztornak - még "házon kívül" is elkíséri. S miközben a technika és a tudomány versenyt futott az idővel, az ember érdeklődési köre kitágult, nem elégedett meg a betűvel, birtokába vette a hangot és a képet - mindez új feladatok elé állítja a rádiót: már nemcsak szórakoztató eszköz, hanem fontos tényezőjévé vált az iskolán kívüli nevelésnek.

A kulturális forradalom az emberek milliói számára teremti meg a művelődési lehetőséget. A szervezett oktatási formák szélesítik látókörüket, emelik műveltségüket, eddig ismeretlen titkokat világítanak meg előttük. Azok az emberek pedig, akik nem járnak szervezett oktatási formák valamelyikére - az iskolán kívüli képzésből veszik ki részüket. Itt kapcsolódik a rádió az ember életéhez új feladatkörével: szórakoztatva tanít és tanítva szórakoztat.

Ez a munka kapcsolódik az országépítés feladataihoz, a népgazdasági tervek ismertetéséhez, az iparágakban felmerülő problémák elemzéséhez, az általánostól a konkrétig lebontva. A rádió számol azzal, hogy a technika mind nagyobb területre vonul be, egyre több embert érint - olyanokat is, akik addig nem foglalkoztak vele. A feladat itt kettős: aktualitást is, elemzést is kell nyújtani.

A műsorszerkesztésbe a rádió valamennyi osztálya és részlege belefolyt - az ismeretágak átfogó, elmélyült tájékoztatását célul tűzte ki minden munkatárs, de bevonnak külső munkatársakat is, szakembereket, tudósokat, ipari szakértőket, munkásokat, újtókat, mindenkit, aki a műszaki haladást szolgálja, és aki tudását képes továbbadni.

A rádió tömegbázison alapszik, ezért igazodnia kell a társadalom különféle rétegeinek igényeihez, érdeklődési köréhez, műveltségi színvonalához. Így a műszaki tájékoztatás két fő célkitűzés köré csoportosítható: a technikai eredményekről való tájékoztatás, a másik bizonyos műszaki alapismeretek nyújtása.

A témákat nem tankönyvszerűen vagy lexikális tömörséggel közli a rádió - hanem a fülnek kellemes műfajok valamennyi formájának felhasználásával: előadások, beszélgetések, interjúk kutatókkal; látoga-

tások kutatóintézetekben, egyetemi tanszékeken, muzeumokban, könyvtárakban, már üzemben lévő vagy most épülő intézményekben, létesítményeken, gyárakban. A helyszínen foglalkozik az ott dolgozók munkájával, eredményeivel, problémáival - és azt a hallgatóság elé tárja.

Az ilyen "helyszíni közvetítés" nemcsak azért fontos, hogy az országépítés "műhelytitkaiba" belátást engedjen, hanem azért is, mert a tömegek gondolkodásmódjának kialakításához hozzájárul, az addig passzív embereket ösztönzi a műszaki ismeretek még jobb megszerzéséhez. Számos ujtítás, feltalálás fűződik az ilyen közvetítések meghallgatásához.

A hang nagy előnye a betűvel szemben, hogy kevésbé fárasztó - ezért sokan inkább hallgatnak, mint olvasnak. A rádió ezt az előnyt feltétlenül kihasználja, a témát, amelyet aktualitása vagy egyéb szempontok miatt fontosnak tart, sokoldalúan elemez, különböző szinten és alapossággal, - népszerűen vagy elmélyülten - tud úgy sugározni, hogy az még sem válik unalmassá. Ez az előnye a sajtóval szemben, amely a tájékoztatásban jobban kötve van az adott formákon belül.

A műsorok színvonala a hallgatóság sokrétűsége miatt igyekszik alkalmazkodni a társadalom különféle rétegeinek igényeihez, érdeklődési köréhez és műveltségi színvonalához. A parasztság számára például könnyen érthető, életéhez, ismereteihez kapcsolódó anyagot sugároz, magyar és külföldi forrásokon alapuló ismereteket közvetít: a természeti jelenségeken kívül megmagyarázza a falvakba eljutó új technikai vívmányok működési elveit. Különös súlyt kap ez a mezőgazdaság szocializálásának időszakában, amikor a parasztság - amely a nagyüzemi gazdálkodás során számos műszaki problémával került szembe - most kap lendületet. A rádió számos tájékoztató anyagot közöl - szindarabok, párbeszéddek, felolvasások, interjúk, külföldi tapasztalatcserék ismertetése stb. - a parasztság számára.

A magasabb műveltséggel rendelkező városi munkásság részére technológiai eljárásokról, termelési módszerekről, új technikai vívmányokról készül műsor. Az ötéves tervek keretében olyan hatalmas beruházások kerülnek megvalósításra, hogy nincsen olyan iparág, amely ne lenne érdekelt az új, a modern és előtte még ismeretlen technikai csodákban. A műszaki fejlesztés gyakorlati kérdéseibe a munkásság Magyarországon beleszólhat, ezt a rádió ki is használja, mikrofonját elvieszi a gyárakba - az ott elhangzottakat más gyárak munkásai felhasználják; így válik a rádió tájékoztató munkája hasznos anyagi erővé.

Az értelmiség különféle rétegeit rendszeresen tájékoztatja a rádió - magasabb színvonalon is - a modern tudomány és technika új eredményeiről, általánosan és differenciáltan egyaránt. Ide sorolhatjuk nemcsak a "felnőtt" értelmiséget, hanem a tanuló ifjúságot is, hiszen a műszaki szakmák valamelyikét pályának választó közép- vagy főiskolás fiatalok feltétlenül érdekli szakágához tartozó valamennyi kérdés és a rádió hozzájuttatja ennek megismeréséhez, esetleg újabb szempontokkal bővíti tudását, olyanokkal, amelyeket az iskolában nem tud megszerezni.

A műsorok témaválasztásánál, az új vívmányokról szóló beszámolók

Összeállításánál fő szempont: mit érdemes tudni az átlagműveltségű hallgatónak a legújabb műszaki eredményekről, és melyek azok a nélkülözhetetlen alapismeretek, amelyek megértésükhöz szükségesek. Ezzel járul hozzá a rádió, hogy az ember ne csak csodálójá, élvezője legyen a technika vívmányainak, hanem legalább is nagy vonalakban legyen elképzelése működésük alapelveiről; másrészt az egyoldalúan humán képzettséggel rendelkezők műveltsége a műszaki tudományok elemeivel is bővüljön.

A rádió több hullámhosszon sugározza adásait, így módja van arra, hogy a műszaki tájékoztatás több időben és földrajzi fekvés szerint megfelelő hullámhosszon meghallható legyen. Vannak adások, amelyeket a Kossuth-, a Petőfi-, az URH adó megismétel, de vannak olyan előadások is, amelyeket más-más feldolgozásban más-más időben sugároz, hogy a különböző műszakokban dolgozó társadalmi rétegek meghallhassák. Van egy olyan adás is, amely a magyar műszaki haladás propagandáját külföld felé sugározza; itt több nyelven hetenként újabb és újabb témával rövidhullámon külföldön is hallható a népgazdaság fejlődésének, a találmányoknak és eredményeknek ismertetése.

Eddig az általános. A következőkben álljon példának néhány, rendszeres időközökben jelentkező műsortípus:

ESTI KRÓNIKA

Ez az adás képviseli a napilap hangos kiadását. Műfajánál fogva napi aktualitásokat közöl, így nem elemző, hanem friss, legtöbbször interjú vagy párbeszéd, helyszíni közvetítések formájában nyújt tájékoztatást. Célja: ismertetés, ösztönzés, a mindennapi munka megsegítése a friss ismeretekkel.

Itt jegyezzük meg, hogy ennek az adásnak a hallgatottságára jellemző, hogy számos levél- és telefon-reagálás van egy-egy kiemelkedő esemény közvetítése után. A hallgatóság válasza ez az Esti Krónikának, s bizonyíték, hogy nem csak "levegőbe beszél".

TUDOMÁNYOS HIRADÓ

Kéthetenként, 15-20 perc terjedelemben jelentkező műsor, melynek legalább 60-70 százaléka foglalkozik a külföldi és hazai legfrissebb műszaki eredmények ismertetésével - rövid hírek, közlemények és riportok formájában. Az anyagot főként külföldi napilapokból, technikai-tudományos népszerű és szakfolyóiratokból, bulletinekből, az OMKDK kiadványaiból, MTI-hirekből készítik. Rendszeresen közöl riportokat hazai kutatóintézetekből, ismerteti a Műszaki Könyvkiadó legújabb és legérdekesebb kiadványait.

Ez a műsor inkább a műszaki értelmiségnek szól, főleg azoknak, akik valamilyen akadályozó körülmények miatt nem jutnak el könyvtárba - de szól azoknak is, akiket így vezetnek el az egyes szakágak mélyebb tanulmányozásához.

RÁDIÓLEXIKON

Kéthetenként, vasárnap délből 30 perces műsor keretében a hallgatók beküldött kérdéseire válaszol. Egy-egy műsorban hat-nyolc /három-öt perc terjedelmű/ válasz szerepel. Ezeket különféle tudományágak kutatói, szakemberek készítik el, rendszerint rövid beszélgetések formájában. A feltett kérdések tárgyköre korlátlan: a történelemtől a technika legkülönbözőbb problémáit felöleli. A kérdések kiválogatása és a rövid érdekes válaszok mindig aktuálisak: az újságokban felvetődő aktuális fogalmakat, eseményeket, felfedezéseket magyaráznak meg.

Ez a műsor nem bizonyos réteghez szól, közérthető, világos, népszerű kifejezésekkel mondja el információit.

KOZMOSZ

Havonta egyszer 25 perc terjedelemmel jelentkező műsorban külföldi tudományos és műszaki folyóiratok legfrissebb számainak cikkei közli a rádió, a tudományos híradónál bővebb terjedelemben, műfajilag változatosabb formában.

Ha az Esti Krónikát napilapnak, úgy a Kozmoszt referáló folyóiratnak nevezhetnénk. Ez az adás nem napi aktualitásokat közöl, de nem is marad el az időszerűségtől, bő kivonatokat, sőt egész cikkeket is sugároz.

MUNKÁSAKADÉMIA

A TIT műszaki szakosztálya által szervezett munkásakadémiák tapasztalatait használja fel. Nem nyújt részletekbe menő szakoktatást, hanem tájékoztatást nyújt különféle szakmák néhány kérdéséről, és azokat a műszaki és természettudományi alapismereteket tárgyalja, amelyek különféle szakterületeken fontos szerepet játszanak, és felvázolja a fejlődés útját, lehetőségeit, a kutatás irányait. Hozzájárul a helyes műszaki szemlélet kialakításához. A műsor kiselőadásokból, interjúkból, beszélgetésekből, helyszíni riport-betétekből épül fel.

Ez a műsor hozzájárul a munkásság általános és szakmai műveltségének bővítéséhez. Nem foglalkozik kizárólag műszaki kérdésekkel, hanem a természettudományokat is felvette tematikájába. Így elkerülte az egyoldalúságot, kevésbé fárasztó, azonkívül felhívja a figyelmet a természettudományos kérdések fontosságára is.

A RÁDIÓISKOLA és a RÁDIÓEGYETEM széleskörű hallgatóságnak szól. Így témaköre nem tisztán műszaki-természettudományos, de többször kapcsolódik valamilyen formában e kérdések egyikéhez.

VAN UJ A NAP ALATT című, kéthetenként elhangzó tudományos híradóban ismerteti a világszerte születő új találmányokat, technikai

vivmányokat, tudományos eredményeket - hírek, közlemények, tudósítások, riportok, hirmagyarázatok formájában, nagyrészt külföldi folyóiratok és tudományos-technikai lapok anyagai alapján.

Természetesen a felsorolt műsortípusok sokszor "egybefolyznak" tematikájukat illetően, ez a rádió műfaji jellegénél fogva lehetséges, hiszen egy-egy témát más-más formában hozhat fel és dolgozhat fel - a hallgatóság csak profitálhat belőle, bármelyiket kísérje is figyelemmel.

A műsorok között vannak olyanok, amelyekben a műszaki problémákat gazdasági kérdésekkel kapcsolják össze:

HORIZONT - kéthetenként 20 percnyi időtartamban jelentkezik. Tartalmát hazai és külföldi folyóiratok gazdasági és műszaki problémáival foglalkozó cikkek adják, bő kivonatok, bírálatok formájában.

GYUJTÓPONTBAN - nem rendszeres időközökben sugárzott műsor, egy-egy iparág termelési és gazdasági problémájával foglalkozik. A műsort többször is megismétlik, az adás 15 perces, mindig egy-egy konkrét aktuális témát ölel fel.

ESTI BESZÉLGETÉS - kéthetenként jelentkező, 15 perces műsor, főleg ujtási problémákról szól, a feltalálók és üzemi ujtók munkamód-szereit propagálja.

MUNKÁSKLUB - üzemi problémákkal foglalkozik. Havonta egyszer vagy kétszer jelentkező 20 perces műsor, "hangos" adás, nyílt vita üzemi munkások között, egy-egy konkrét műszaki, technológiai, üzemszervezési kérdésről.

MI EZ? - nem meghatározott időközönként sugárzott műsor, az elektronikával foglalkozik. Részletes elemzések hangzanak el az elektronika alkalmazási területeiről, a híradástechnikai és közlekedési iparágakban.

A fentiekén kívül az elmúlt időszakból kiragadtunk néhány olyan magában megálló műsort, mely speciális csoportoknak szól - elsősorban az ifjúság tájékoztatására.

A HARSAN A KÜRTSZÓ - az általános iskolásoknak, uttörőknek szóló adás. Ebben helyet kap társadalomtudományi, irodalmi, művészeti, sport és humor mellett a műszaki tájékoztatás is, hiszen a ma gyermeke igen fogékony a technika iránt, és nagy százaléka jól tudja is alkalmazni az így szerzett ismereteket. Az adás nyelvezete népszerű-tudományos, az Ezermester c. gyermek-folyóirat színvonalán mozog, és nagyjából az abban megjelenő anyagokkal foglalkozik.

Ugyancsak az ifjúságnak szól a **"NEM BOSZORKÁNYSÁG - TECHNIKA!"** című adás. Ez a típus öt-hat témát foglal magában, például a közlekedés elektronikus irányítása, új építkezési anyagok, a gyémánt és grafit "rokonsága", trágyázás légpárnáról stb. A nyelvezet népszerű-tudományos, dialógusokra építve, szórakoztató.

A reggeli non-stop zenés adást 3-4 percre megszakítva kerül sugárzásra a "Néhány perc tudomány" és a "Könyvismertetés". Az előbbi a tudományágak legszélesebb körét öleli fel, például: a meteorológia és az orvostudomány kapcsolata. A KÖNYVISMERTETÉS tulajdonképpen az AKV közleménye a legújabb megjelent könyvekről, de a csoportosításban helyet kapnak a műszaki kiadványok olyankor is, amikor szépirodalmi könyveket nem propagálnak.

Külön szerephez jutott a rádió a KGST-tagállamok műszaki problémáinak ismertetésénél. A nemzetközi munkamegosztás olyan kérdéseket vetett fel, amely a szakosítás legkisebb részletéig kiterjed - a konferenciákról szóló tudósítástól egészen az interjúig érdekli a hallgatóságot, legyen az műszaki értelmiségi, akár "csak" hallgató.

Mindig izgalmas, és igen nagy érdeklődést vált ki egy-egy úrrakéta vagy mesterséges hold felbocsátása. Ehhez a rádió ugyyszólván pillanatok alatt kapcsolódik, és az események közvetítésén kívül műszaki oldalát is behatóan ismerteti.

Gyakorlati élvezői is lehettünk nemrégiben egy műszaki "csodának" - a Syncomnak - hiszen Tokiót kézzelfogható távolságra hozta Budapesthez /vagy az egész világhoz/, de a rádió itt nemcsak mint "élvező" szerepelt, hanem részletesen ismertette is a Syncom működési elvét, így a sport rajongói egyuttal tisztában lehettek azzal is, hogy minek köszönhetik az olimpián való helyszíni szurkolási lehetőséget.

Kicsit közelebb a földhöz, de ugyanolyan alapossággal tájékoztatott a rádió az Erzsébet-híd építése alatt a különböző fázisokról, az alapelemek készítéséről, a konstrukció lényegéről, műszaki megoldásáról - de természetesen ott volt az elsők között, amikor először át lehetett menni a két partot átívelő hídon.

Természetesen minden más új nagy létesítmény és kis műszaki esemény születésénél jelen van a mikrofon, tájékoztatva a hallgatóságot az új intézmény vagy létesítmény műszaki megoldásairól, feladatköréről, népgazdasági jelentőségéről.

A MŰSZAKI BAEDEKER című műsortípus egész intézményekbe vezet el a hallgatóságot. Így járt egy alkalommal az OMKDK-ban is, s ennek a közvetítésnek kézzelfogható eredménye lett: számos embernek hívta fel a figyelmét a könyvtár létezésére, a kiadványok hasznosságára.

Ugyanígy járt el a rádió a Műszaki Könyvnapok alkalmából is - itt nemcsak a könyveket ismertette, hanem a szervezőkkel, sőt a jelenlévő szerzőkkel is folytatott le beszélgetéseket - így irányított a széles hallgatóság figyelmét a műszaki irodalomra.

S így kerültünk vissza a bűvös kör elejére: a rádió szerepe a műszaki tájékoztatásban. A felsorolt műsortípusok mind más-más esz-közzel nyulnak a tájékoztatás fontos missziójához - hiszen az egyszerű előadástól egészen az irodalom felhasználásáig felhasználnak minden auditív lehetőséget. Az az ember, aki otthonában vagy munkahelyén nyitva tartja rádióját, észre sem veszi, hogy őt most "tájékoztatják"

- közben végzi munkáját, és mégis tanul. Ezt neveztem "szórakoztatva tanulni vagy tanulva szórakoztatni" műfajnak.

Egy kicsit könyvtárosi szerepet is vállalt magára a rádió, hiszen a tájékoztatás bármelyik formáját tekintve az ismereteket csakis irodalomból építi fel. Így a hallgató irodalmat kap, még ha áttételesen is. Az a hallgató viszont, akit egy bizonyos téma érdekel, ösztönzést kap, hogy ezt az irodalmat, amelyet hallott, el is olvassa. Ha ez megtörténik, akkor a rádió betöltötte hivatását, és jó munkát végzett.

!!!

L. РЕВЕС:

Роль радио в технической информации

Автор налагает целевую установку радио в связи с тем, чтобы участвовать в технической пропаганде. Передачи, предназначенные различным слоям общества, имеют дифференцированный уровень, значит все желающие могут найти соответствующую их уровню развития программу. Составители программы заботятся о том, чтобы дать детям и взрослым, неспециалистам и исследователям различных отраслей науки одинаково разностороннюю информацию. В программе нет недостатка в актуальных репортажах с мест и связанных с актуальными событиями номерах программы. Этой деятельностью радио ближе знакомит слушателей с новейшими успехами техники и с широким кругом ученых. Программы используют всю отечественную и зарубежную специальную литературу и таким образом они оказывают большую помощь делу технического развития.

000

RÉVÉSZ, L.: Die Rolle des Rundfunks in der technischen Propaganda

Der Artikel beschreibt die Zielsetzungen des Rundfunks, mit welchen er an der technischen Propaganda teilnimmt. Die an die verschiedensten Schichten der Gesellschaft adressierten Sendungen sind stark differenziert, so dass jeder Hörer den Vortrag finden kann, der seinem Niveau am besten entspricht. Die Redakteure sorgen dafür, dass Kinder und Erwachsene, Laien und Forscher der einzelnen Wissenschaftszweige eine gleichermaßen mannigfaltige Information erhalten. Aus dem Programm fehlen weder die zeitgemässen Funkreportagen noch die Anknüpfungen an das aktuelle Zeitgeschehen. Mit dieser Tätigkeit bringt der Rundfunk dem Hörer die neuesten Ergebnisse der Technik sowie eine grosse Garde der Wissenschaftler nahe. Die Programme sind auf das gesamte in- und ausländische Fachschrifttum aufgebaut, so dass sie die Sache der technischen Entwicklung mit einer vielseitigen Hilfe fördern.

0 0 0